

חדשות המרכז הישראלי לתיעוד אמנויות הבמה

ניוזלטר

2018-2017

בקיץ 2017 לאחר תקופת שיפוצים ממושכת חזר המרכז הישראלי לתיעוד אמנויות הבמה (המילא"ה) לפעילותו המלאה. כיום, תנאי עבודה החדשים במילא"ה תואמים את נהלי השימור הבינלאומיים, והחלל המחודש מציע אווירה נוחה ונעימה לציבור העובדים והמבקרים.

בשנה וחצי האחרונות, פעילות המילא"ה הקיפה תחומים שונים ומגוונים:
 (א) הקלטה וקטלוג דיגיטלי מחקרי של האוספים החדשים; (ב) המשך קטלוג דיגיטלי של האוספים הקיימים שטרם קוטלגו או שקוטלגו לפי שיטות ישנות; (ג) חשיפת חומרים מאוספי המילא"ה בתערוכות מיוחדות בארץ ובעולם; (ד) חשיפת חומרים מאוספי המילא"ה בפרסומים מחקריים, בפרפורמנס ובקולנוע תיעודי; (ה) מפגשי קבוצת מחקר העוסקת בחקר התיאטרון היהודי, העברי, הישראלי והפלסטיני; (ו) מפגשי מעבדה ארכיונית עם קבוצות סטודנטים הלומדים אמנות התיאטרון באוניברסיטת תל אביב ובמוסדות אחרים ועוד.

העבודה המשותפת והחשובה של המילא"ה מתמקדת בשירות המבקרים וביניהם חוקרים, סטודנטים, תחקירנים של סרטים תיעודיים ואף קרובי משפחה של האמנים.

אוספים חדשים: הפקדה וקטלוג

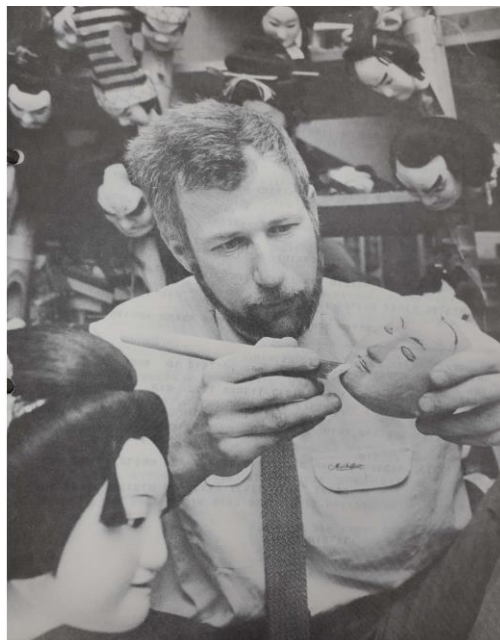
המרכז הישראלי לתיעוד אמנויות הבמה קיבל במהלך השנה שעברה ארבעה אוספים אישיים ייחודיים ומשמעותיים לתיעוד ולהיסטוריוגרפיה של התיאטרון והמופיע בישראל: הארכיון הפרטי של **הדס עפרת**, הארכיון הפרטי של **שלמה בר שביט**, הארכיון הפרטי של **מאיר ינאי**, והארכיון הפרטי של **זלמן לביוש**.

הארכיון הפרטי של הדס עפרת

הדס עפרת הוא אמן רב-תחומי בעל מוניטין בינלאומי, במאי, שחקן, מעצב במה. עפרת ייסד וניהל אמנותית מספר מוסדות תיאטרון בירושלים ובכללם תיאטרון הקופסה, תיאטרון הקרון, תיאטרון הזירה הבין-תחומית. כמו כן, עפרת ייסד וניהל את בית הספר לתיאטרון חזותי, והוא מרצה ומורה לעיצוב, לאמנות המופע, המיצג והמיצב. עפרת הוא חתן פרס ישראל בשנת תשע"ו ופרס הנחלת ידע מטעם המכון הבינלאומי לתיאטרון הבובות (IIM, שרלוויל-מזייר, צרפת).

<http://www.ophrat.org/http/wwwophratorgil/>

האוסף מכיל טקסטים ורישומים מקוריים של עפרת ותיעוד שוטף של הפקות הקשורות לפעילותו כולל תמונות וצילומי וידאו של יצירות לבמה ומיצגים. כמו כן כולל האוסף קטעי עיתונות אודות יצירתו של עפרת ואודות התיאטרון הישראלי, בדגש על התיאטרון החזותי והתיאטרון הבובות בתקופתו. האוסף מהווה חומר יוצא דופן בחשיבותו לחקר הביוגרפיה האמנותית של עפרת ולחקר תולדות התיאטרון החזותי בארץ ובעולם. הוא הופקד בידי המילא"ה ב-2017 על ידי הדס עפרת.

הדס עפרת ומסכות בונראקו. עלון תאטרון הבובות מס' 27 מאי – אפריל 1986
מתוך הארכיון הפרטי של הדס עפרת

על סידור וקטלוג האוסף עומלת המקטלגת מירי שיפקה (תלמידת תואר שני בחוג לאמנות התיאטרון), והיא מתארת את פעילותו הייחודית של עפרת בתחילת דרכו:

"**תיאטרון הקופסא**, תיאטרון מריונטות למבוגרים, נוסד על ידי הדס עפרת בשנות ה-70 בירושלים. מטרתו הייתה לקדם ולטפח סוגה שלא הייתה קיימת בארץ ולקרב את קהל התיאטרון הישראלי אל התחום הזה. יצירותיו של עפרת שללו הוקיעו את המתקנות של תיאטרון הבובות כפי שהוא נתפס בזמנו בארץ ויצרו תפיסה תיאטרונית חדשה. באמצעות הבובה והשימושים הייחודיים בה, הוא יצר שפה ויזואלית מורכבת הנוגעת בהיבטים עמוקים ביותר של המציאות האנושית.

תכניית המופע **איקרדוס** (1983) מתוך הארכיון הפרטי של הדס עפרת. (בתמונה מצד ימין – מודל למכשיר מעוף של היוצר ראובן ספלדינג, קולורדו 1889)

תיאטרון הקופסא פעל בתחום הפתוח שבין תיאטרון לבין תחומי אמנות אחרים וגיבש שפה ויזואלית חדשה ומגוונת. המאפיין הבולט ביצירותיו הוא ההתרחקות מן הטקסט שעליו הוא מתבסס במופע, והאופן שבו הוא חותר אל המופשט והמסוגנן. אצל עפרת העיסוק הבולט הוא בחומר, בחירת החומר והשימוש בו במופע כחלק בלתי נפרד מהאמירה הכללית. **תיאטרון הקופסא** הוא קבוצת תיאטרון ניסיונית שפעלה תחת ניהולו האמנותי של עפרת ובשיתוף עם יוצרים עצמאיים. התיאטרון מייצג חיפוש אחר שפה המשלבת יחד שחקנים ובובות תיאטרון. טכניקה זו אפשרה לו לעסוק ביחסים שבין המפעיל לבובה, ביחסים שבין השחקן לכפילו וביחסים בין הבובה לשאר מרכיבי ההצגה ולבחון אותם. שיטת עבודה זו ותהליכי היצירה היו חלק משמעותי ובלתי נפרד מעצם קיומו של תיאטרון זה."

הארכיון הפרטי של שלמה בר-שביט

שלמה בר שביט הוא שחקן תיאטרון, קולנוע וטלוויזיה, מחבר ומעבד, שדרן ומגיש רדיו, חתן פרס התיאטרון הישראלי עבור מפעל חיים (1999).

https://www30.tau.ac.il/theatre/view_pritim.asp?id=473

מדריך 100 שנה לתיאטרון העברי מאת שמעון לב-ארי, מייסד המילא"ה

בר-שביט החל את דרכו האמנותית בתיאטרון הבימה בשנת 1949 (ובסוף שנות השבעים שימש כמנהלו האמנותי. הוא שיחק במאות הצגות בתיאטרונים רפרטוארים, בתיאטרונים עצמאיים ומסחריים, בהפקות לילדים ולנוער. הארכיון הפרטי שלו כולל מסמכים רבים שמתעדים את ההיסטוריה של ההפקות בהן השתתף. האוסף הופקד בידי המילא"ה ב-2017 על ידי שלמה בר-שביט.

שלמה בר שביט וחנה מרון בהצגה מרי סטיארט.
הבימה, 1981

האוסף של שלמה בר שביט כולל קטעי עיתונות, סרטים, תכניות תיאטרון, הקלטות של תכניות טלוויזיה, מסמכי קורות חיים, מסמכים מנהליים מתקופת כהונתו של שלמה בר-שביט כמנהל האמנותי של הבימה, פרסומים על טקסים ופרסים בהם זכה, תיעוד אישי למורשת אנשי במה ופרסומים אודות ספר פרי עטו. האוסף מחולק היום לשמונה חטיבות תמטיות. ניתן לעיין בתוכנון דרך דעת"א.

המקטלגת הדס קרמר-שרמן (בעלת תואר שני מהחוג לאמנות התיאטרון) עמלה על סיווג, מיון וקטלוג דיגיטלי של המסמכים, והיא מתארת את התמונה העולה מן החומרים: "האוסף הפרטי של שלמה בר-שביט מעלה בפנינו את ההזדמנות להתוודע לנרטיבים פחות מוכרים בפעילות של השחקן המזוהה בראש ובראשונה כאייקון של תיאטרון הבימה.

בין החומרים ניתן למצוא תסכיתים לרדיו פרי עטו, כגון סדרות מתח - קומיות, עיבודים למחזאות מקור ועוד. בר-שביט כתב מחזות דידקטיים לבני נוער בנושא המחזרות ונצר בקפדנות קטעי עיתונות על אנשי במה שהלכו לעולמם. מתוך אלו ועוד מצטיירת תמונה ברורה של יוצר שפעל בד בבד למען הנחלת המורשת ההיסטורית של קום המדינה ושל תולדות התיאטרון העברי לדורות הבאים."

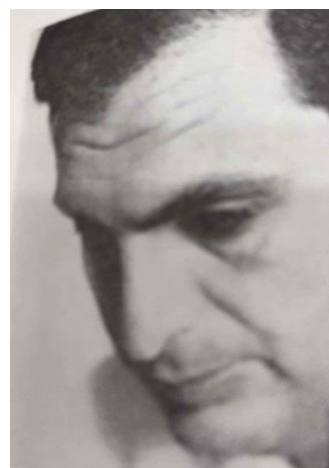
הארכיון הפרטי של מאיר ינאי

מאיר ינאי (1928-2009) היה שחקן, מחזאי ובמאי תיאטרון, מייסד תיאטרון זוטא (עם זיגמונד טורקוב) ותיאטרון עידן, ואחד ממקימי תיאטרון הפרינג' הישראלי.

https://www30.tau.ac.il/theatre/view_pritim.asp?id=1099

מדריך 100 שנה לתיאטרון העברי מאת שמעון לב-ארי, מייסד המילא"ה

הארכיון הפרטי של ינאי מכיל חומרים מעניינים בתחום חקר ביוגרפיה אמנותית של אמן וכן חקר תולדות תיאטרון הפרינג' הישראלי. הוא הופקד בידי המילא"ה ב-2018 על ידי בתו של ינאי, גב' טלי גולומב.

האוסף כולל טקסטים של מחזות שנכתבו על ידי ינאי, כרזות, תכניות, תצלומים וכתבות אודות תיאטרונים והפקות הקשורות לפעילותו.

בלדה לזוג מפועל, (1966) קומדיה מקורית מאת מאיר ינאי. תיאטרון זוטא. מתוך ארכיונו הפרטי של מאיר ינאי

"מחזה זה – לדעתי – הוא אספקלריה ססגונית אשר בה ימצא כל אחד ואחת – מעט מעצמו ומכיסופיו. כדי להקל על הצופה ולהביאו לידי לבלובי חיוכים, השתדלתי לחטוב את הדמויות המופלאות ולקרבן אל קהל הצופים במידה כזאת שכל אחד יחוש, בתת הכרתו האמנותית, הזדהות עם גיבורי המחזה." (רפאל קליצ'קין. "דברי הבמאי". מתוך תכניית ההצגה **בלדה לזוג מפועל** מאת מאיר ינאי).

הארכיון הפרטי של זלמן לביוש

זלמן לביוש (1908-1988) היה שחקן תיאטרון ואחת הדמויות המרכזיות בתיאטרון הישראלי.

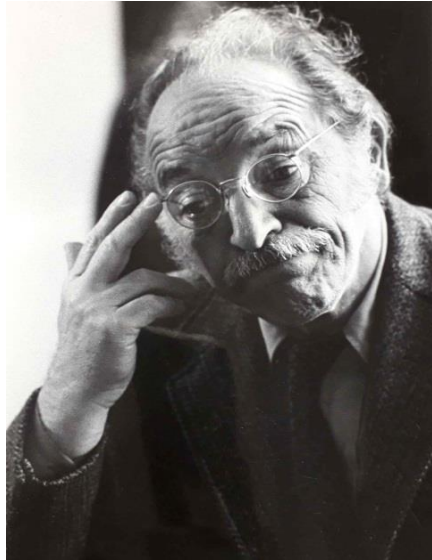
https://www30.tau.ac.il/theatre/view_pritim.asp?id=1229

מדריך 100 שנה לתיאטרון העברי מאת שמעון לב-ארי, מייסד המילא"ה

לביוש הצטיין במיזוג המרכיבים הקומיים והדרמטיים בתפקידיו. הוא שיחק בתיאטרון **המטאטא**, **האוהל**,

בתיאטרון הקאמרי ועוד.

האוסף מכיל מסמכים אישיים נדירים, מכתבים, רשימות ורישומים של לביוש, וגם קטעי עיתונות שמתעדים את פעילותו החל משנות הארבעים. מסמכים אלו מהווים חומר חשוב לחקר הביוגרפי-אישי של לביוש וגם לחקר חיי השחקן בתיאטרון הישראלי מזוויות שונות. האוסף הופקד בידי המילא"ה ב-2018 על ידי בתו של לביוש, אבישג תורן.

[illegible]

דרכון משפחת לביוש, 1949. מתוך ארכיונו הפרטי של זלמן לביוש

אוספים חדשים בתהליכי קליטה

הארכיון הפרטי של רנה ירושלמי

רינה ירושלמי היא במאית תיאטרון פורצת דרך, מייסדת ומנהלת אמנותית של **אנסמבל עתים**, כלת פרס ישראל בתחום התיאטרון לשנת תשס"ח. הארכיון הפרטי שלה נמצא בשלבי קליטה במילא"ה במסגרת פרויקט מחקר של ד"ר שרון אהרונסון-להבי "אמנות העיבוד: התיאטרון של רנה ירושלמי ואנסמבל עתים". המחקר מתבצע בתמיכת הקרן הלאומית למדע.

ויאמר וילך (1996). תצלום מתוך הארכיון הפרטי של רנה ירושלמי

האוסף מכיל תיעוד שוטף של הפקות תיאטרון שביימה ירושלמי וכולל ספרי בימוי, תחקירים ומסמכים מתהליכי היצירה, תצלומים והקלטות וידאו של ההפקות, ואוספי עיתונות אודות פעילותה של רנה ירושלמי ואודות **אנסמבל עתים**. קבוצת עוזרי המחקר של ד"ר שרון אהרונסון-להבי, הכוללת את הסטודנטים יעל וויא, מתן אמסלם ונתן סקופ (תלמידי תואר שני בחוג לאמנות התיאטרון) עומלת על קטלוג ודיגיטציה של החומרים הללו.

בדצמבר 2018 נערך במילא"ה מפגש עם רנה ירושלמי שכלל דיון בנושא "הקמת קבוצת תיאטרון ומדיניות תרבות" בהנחיית ד"ר שרון אהרונסון-להבי. המפגש התקיים במסגרת פעילותה של קבוצת המחקר העוסקת בחקר התיאטרון היהודי, העברי והישראלי.

מיתוס (2002). תצלום מתוך הארכיון הפרטי של רנה ירושלמי

יעל וויא, עוזרת המחקר של ד"ר שרון אהרונסון-להבי מסכמת: "בארכיון של רנה ירושלמי ואנסמבל **עתים** נשמר בקפידה תיעוד כל ההפקות שביימה ירושלמי ואף של תהליכי יצירתן. התיעוד שופך אור על פרקים בתולדות התיאטרון הניסיוני בארץ, כמו למשל פעילות תיאטרון **לה מאמא** תל אביב בתחילת שנות השבעים, ומאפשר להעמיק את המחקר על שפת התיאטרון של **אנסמבל עתים** ועל אופני התפתחותה בתהליכי החזרות."

קטלוג: עבודה בתהליך

הארכיון הפרטי של דוד דוידוב

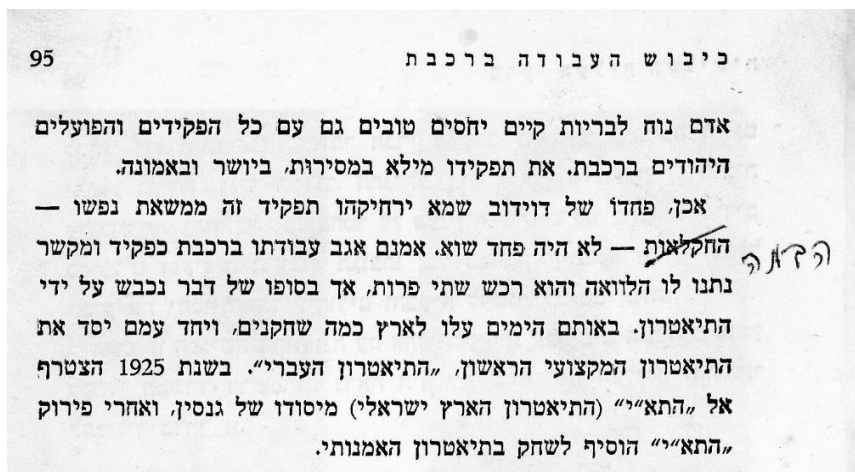
דוד דוידוב (1890-1975) היה במאי ושחקן תיאטרון, הוא כונה 'אבי התיאטרון העברי המקצועי בישראל'. בשנת 1920 דוידוב יסד והנהיג את להקת התיאטרון העברי בארץ ישראל, להקה ראשונה מסוגה בארץ, וזכה לכינוי "אבי התיאטרון בארץ ישראל". האוסף מכיל מכתבים פרטיים, מסמכים אישיים, קטעי עיתונות, רשימות, רישומים, ציורים, תמונות והספדים. האוסף הופקד על ידי בנו בתחילת שנות ה-70 וקוטלג על ידי שמעון לב-ארי, מייסד הארכיון לתיאטרון במילא"ה. כיום מתבצע קטלוג דיגיטלי מפורט לאוסף, על ידי המקטלגת שריאל יוסף (תלמידת תואר שני בחוג לאמנות התיאטרון).

בגב התצלום כתוב:

"להקת התיאטרון העברי. 1922"

בשורה ראשונה באמצע יושב דוד דוידוב. מתוך הארכיון הפרטי של דוד דוידוב

תיאור וסידור של המסמכים הנדירים מהאוסף מאפשרים לשריאל יוסף לחשוף פרטים ייחודיים אודות האמן, כגון ש"בתחילת דרכו בארץ עבד דוידוב בתור קצין קשר בין מוסדות היישוב היהודי למנדט הבריטי. באוסף ניתן למצוא עותק של הספר פרקי העלייה השלישית הנושא הקדשה אישית לדוידוב על ידי מחברו, צבי ליבנה. בתוך הספר ישנו תת-פרק בשם "דויד דוידוב" (עמ' 95-93) ובו הערות ומחיקות בעט שביצע (ככל הנראה) דוד דוידוב, בהן הוא מתקן את שגיאות המחבר. כך, לבנה כותב כי דוידוב נולד בבולגריה (ליבנה, 1958: 93), אך דוידוב מוחק זאת וכותב בעט: "לודו' פולניה ב-10.5.1890"; בעמוד 95, בו ליבנה כותב כי "אכן, פחדו של דוידוב שמא ירחיקהו תפקיד זה ממשאת נפשו – החקלאות – לא היה פחד שוא", דוידוב מוחק בעט את המילה "חקלאות" וכותב **הבמה**".

מתוך פרקי העלייה השלישית מאת צבי ליבנה, עמוד 95. הארכיון הפרטי של דוד דוידוב

הארכיון המנהלי של הבימה

הארכיון המנהלי של תיאטרון הבימה הינו אוסף מסמכים עצום המתעד את קורות התיאטרון הזה החל משנות העשרים במוסקבה ועד ימינו. במהלך השנים 2017-2018 המקטלגת יאנה קור (בעלת תואר שני מהחוג לאמנות התיאטרון) עמלה על סיווג, מיון וקטלוג המסמכים המתעדים את תולדות היובלות של הבימה, וכן על ומיון וקטלוג התצלומים, קטעי העיתונות והאלפון המנהלי (התכתובת) מתקופות שונות בעברה. עבודה זאת נעשתה בניסיון לשמור על הסדר המקורי שנקבע על ידי הנהלת התיאטרון. האוסף טרם עבר קטלוג דיגיטלי, אבל מרבית המסמכים המעניינים ביותר מבחינת חקר התיאטרון העברי והישראלי כבר נגישים.

הקהל הראשון בתיאטרון הבימה. מוסקבה. המועד לא פורט. מתוך אוסף תצלומים בארכיון המנהלי של הבימה

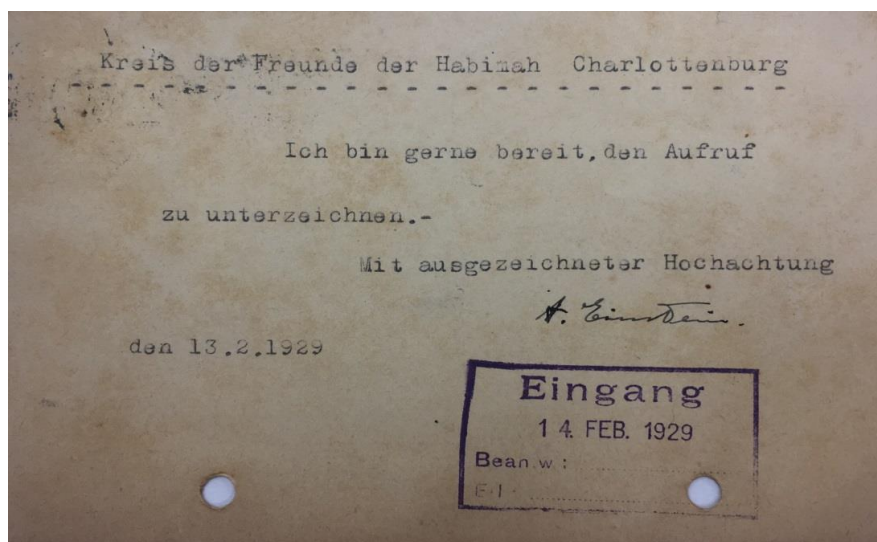
בגב התמונה כתוב: "עבודת הכנה על 'האוצר' ב-1928 בפני הבמאי דיקי. על הבמה: משאל - מכסה את אחוריו במסכה. מימין - כותב השורות הללו, הצייר אלחנני, הפועלים, מילנר, כספי, קופמן, גולדמן, החשמלאי ארזי צל". מתוך אוסף התצלומים בארכיון המנהלי של הבימה

בית המלאכה של הבימה, 1958. מתוך אוסף התצלומים בארכיון המנהלי של הבימה

הבימה: קטלוג מסמכים בגרמנית

לוקאס צ'ך (תלמיד מחקר בחוג לאמנות התיאטרון) הצטרף לקטלוג ארכיון הבימה בספטמבר 2018. הוא מטפל בקטלוג המסמכים הגרמניים שבאוסף, הכוללים קטעי עיתונות גרמנית על מסעות הבימה בסוף שנות העשרים ובתחילת שנות השלושים, תכתובת בין הנהלת הבימה לבין האמנים והסופרים הגרמניים ועוד. הקטלוג ממומן על ידי הארכיון הגרמני לספרות Marbach, והוא חלק מהפרויקט Traces and Treasures of German-Jewish History של מרכז רוזנצווייג באוניברסיטה העברית. במהלך עבודה זאת גילה צ'ך התכתבות בין אלברט איינשטיין להנהלת הבימה.

גלויה מאלברט איינשטיין להבימה כולל חתימתו המקורית. כתוב בגרמנית: "חוג ידידי הבימה שרלוטנבורג אני שמח לחתום על הצהרת [התמיכה]. בכבוד רב: חתום ע"י אלברט איינשטיין, 13 לפברואר 1929."

המקטלג לוקאס צ'ך מסכם: "העיסוק בחומרים הארכיוניים בשפה הגרמנית מהתקופה שבין מלחמת העולם הראשונה והשנייה מציע תהליך של העמקה מתמדת ופיתוח של פרספקטיבות רבות וחדשות בחקר ההיסטורי הבין-תרבותי של תיאטרון הבימה. הבדיקה והקטלוג של קטעי עיתונות, התכתבויות אישיות ומנהליות בשפה הגרמנית, שופכים אור על יחסי הגומלין בין אידאולוגיה לפרקטיקה התיאטרונת שאפיינו את הבימה, וכן מוסיפים פרטים משמעותיים ביותר להבנת מקומו של תיאטרון זה בתרבות האירופית בכלל ובתרבות הגרמנית במיוחד. כך, הדיון במחאת הרחוב האלימה של צעירי המפלגה הנאצית בוירצבורג (19.11.1930) שניסו לעצור את העלאת הדיבוק בעיר – אירוע שמתועד בהרחבה על ידי העיתונות הגרמנית, מעיד על מקרה יוצא דופן בו התיאטרון העברי הבימה שימש כמניע לשיח על עתיד התרבות הגרמניה וסכנות הנאציזם".

הבימה: קטלוג מסמכים ביידיש

במסגרת קטלוג מסעות הבימה החל מר אבישי לוביץ לעבוד על סיכום ותרגום לעברית של קטעי עיתונות יידיש, העוסקים בהבימה במדינות שונות. עבודה חשובה זאת מאפשרת נגישות לחומרים ביידיש. ולדוגמא הציטוט של התרגום הבא:-

"כמוצא שבת כיבדה קובנה היהודית את 'הבימה' בנשף גדול. בשם הועדה המארגנת פתח ה"ב אולמן בעברית וביידיש. בברכות לשגשוג התאטרון היהודי הלאומי הראשון." ("על הצגות הבימה. לקט ידיעות. נשף גדול לכבוד הבימה", אידישע שטימע, קובנה, פברואר 1926. תרגום: אבישי לוביץ).

חשוב לציין שאבישי לובי, מבצע עבודה זו בנדיבות ובהתנדבות

סופיה זילבר מצוות המילא"ה מלווה

את סידור ומיון החומרים ביידיש בתוך הארכיון המנהלי של הבימה.

ייצוג וחשיפת מסמכים בתערוכות

תערוכה באוניברסיטת תל- אביב

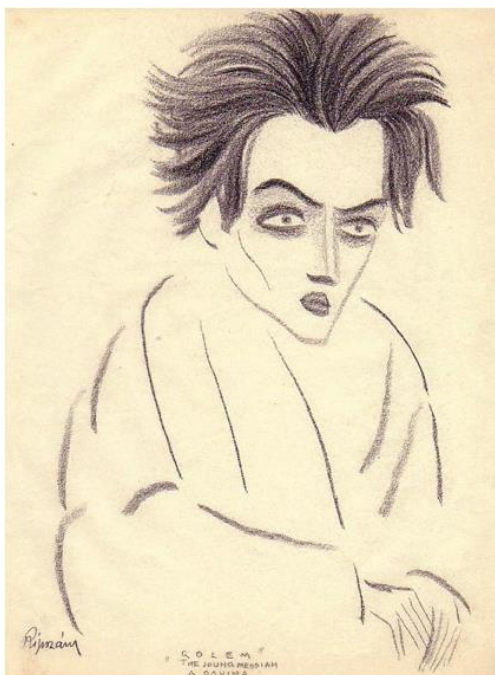
נובמבר 2017 – ינואר 2018

הפרויקט הגדול של המילא"ה בשנת תשע"ח היה התערוכה הארכיונית "נשף בראשית: הבימה בת מאה". התערוכה הוצגה במוזיאון ליהדות במרכז ע"ש צימבליסטה, והיא פרי פעילותם של המילא"ה, החוג לאמנויות התיאטרון באוניברסיטת תל-אביב ומרכז צימבליסטה. במסגרת התערוכה נחשפו לקהילות האוניברסיטה ולציבור חובבי התרבות העברית מסמכים היסטוריים נדירים מאוספי המילא"ה.

לתערוכה היה אופי עיוני. היא הפגישה את הציבור עם פריטים היסטוריים בלתי מוכרים אודות ראשית דרכה של **הבימה** ואף הציעה למבקרים להצליב בין המסמכים ולגלות נרטיבים סמויים בתולדות התיאטרון. בין הפריטים שהוצגו: תצלומים של הפקות ראשונות של **הבימה**, כרזות ראשונות של התיאטרון משנות העשרים והשלשים; מכתבים אישיים של מיכאיל צ'כוב להנהלת **הבימה**; אוסף ציורים בלתי ידוע של שחקני **הבימה** בתפקידים שונים **בהדיבוק והגולם**, פרי יצירתו של האמן אנגלי, הנריק ריפזם ועוד.

הנריק ריפזם. דיוקן חנה רובינא בתפקיד משיח צעיר **בהגולם, הבימה.** עיפרון על הנייר. חשיפה ראשונה

צבי פרידלנד ואליהו ויניאר בהדיבוק תצלום האחיות הס. חשיפה ראשונה

התערוכה נפתחה באירוע יום העיון "הבימה במרחב הארכיוני" בהשתתפות פרופ' צביקה סרפר (דיקן הפקולטה לאמנויות); פרופ' דן לאור (ראש המרכז למורשת היהדות ע"ש צימבליסטה); ד"ר שרון אהרונסון-להבי (ראש החוג לאמנות התיאטרון); ד"ר אולגה לויטן (מנהלת המילא"ה) וכן חוקרים מאוניברסיטת תל-אביב: ד"ר דרור הררי, פרופ' נורית יערי, פרופ' שמעון לוי, ד"ר יאיר ליפשיץ ומאוניברסיטת חיפה: ד"ר שלי זר-ציון וד"ר דורית ירושלמי. באירוע השתתפו האמנים: שרון מימון לוי ומיכאל טפליצקי.

בשלושת החודשים הבאים צוות המילא"ה אירח בתערוכה והדריך קבוצות שונות ומגוונות של מבקרים: סטודנטים מהחוג לאמנויות התיאטרון, עובדי ספריות באוניברסיטת תל-אביב, צוותים מקצועיים ממוזיאון ארץ ישראל ומבית אריאלה, חברי מדור התיאטרון במשרד התרבות ואורחים רבים מהארץ ומחו"ל.

התערוכה זכתה לדיון ולחשיפה באמצעי תקשורת רבים, ביניהם:

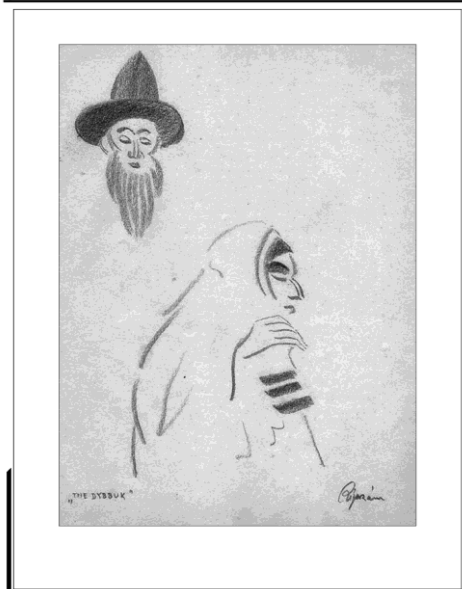
יונתן ריגר. "על ההתכתבות שהתנהלה בין תיאטרון הבימה ליוזף גבלס. המרכז לתיאטרון אומנויות הבמה באוניברסיטת ת"א. תערוכת 100 שנים להבימה". 06.11.2017, 20:30, **חברת החדשות, המהדורה המרכזית**;

יאיר אשכנזי, עופר אדרת. "תיאטרון הבימה לגבלס ב-1937: מבקשים רשות להופיע בברלין". **הארץ**. 6.11.2017;

שי בר יעקב. "100 להבימה: היצירות הנדירות נחשפות". **ידיעות אחרונות**. 7.11.2017;

אולגה לויטן. "רשימות ורשומים בעקבות התערוכה". **תיאטרון** 44, 2018. בשבועון תיאטרון במוסקבה פורסם ראיון עם אולגה לויטן "שנות נדודיה של הבימה" 2.3.2018

4 (1125) • 2018 ФЕВРАЛЬ ПЕРИОДИЧЕСКОЕ ИЗДАНИЕ
ТЕАТРАЛЬНЫЙ СЛУХ

<http://screenstage.ru/?p=8214>

ציור דמויות **הדיבוק** פרי יצירתו של הנריק ריפזם (שנות השלושים) בדף השער של שבועון לתיאטרון מוסקבאי, **אקרן אי סצנה**. חשיפה ראשונה.

אוצרת תערוכה: ד"ר אולגה לויטן. ע. אוצרת: הדס קרמר-שרמן, יאנה קור מעצבת: דינה קונסון.
ליווי אקדמי: ד"ר שרון אהרונסון-להבי וד"ר יאיר ליפשיץ

תערוכה במוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית

גולדרייך - דה שליט: מקום

יוני 2018

התערוכה הוקדשה לפעילותם של בני הזוג: ארטור גולדרייך (1929-2011) ותמר דה שליט (1932-2009). גולדרייך היה אדריכל ומייסד המחלקה לעיצוב סביבתי בבצלאל ומעצב תפאורה, ואשתו, דה שליט, הייתה אדריכלית פנים ומעצבת. במסגרת תערוכה זו הוצגו תצלומי הפקות ושרטוטים ייחודיים במינם מאוספים של המילא"ה. צוות המילא"ה עזר לאוצרי התערוכה, ד"ר צבי אלחייני וגב' טליה דויד, באיתור החומרים וחשף בפניהם אוסף של הצלם יעקב אגור ותיקי תיעוד של ההפקות שעוצבו על ידי גולדרייך.

תערוכת יחיד בגלריה RawArt Gallery

יוני 2018

תערוכת מיצב בנושאי זהות ישראלית, פרי יצירתו של האמן הבינלאומי, נועם תורן, היא ביטוי לערבוב חקר ארכיוני באמנות חזותית פרפורמטיבית. המיצב שילב ממדים מיתיים והיסטוריים ונקשר לתנועת הפועלים בישראל. מהלך יצירתו היה כרוך בעיון באוספי המילא"ה. תורן, נכדו של השחקן הישראלי הנודע זלמן לביוש, חקר ועיין בתיקי הצגות של תיאטרון הפועלים אוהל, תיאטרון שבו לביוש החל את פעילותו, וכן במחזות משפט עבריים משנות השלושים.

נועם תורן
נעום תורן
NOAM TORAN

سيضيئ نيزك
ساطع درب
العامل

A SHINING METEOR
WILL LIGHT THE PATH
OF THE WORKER

פתיחה: חמישי, 7 ביוני, 20:00
الافتتاح: يوم الخميس، 7 من يونيو 20:00
OPENING: THURSDAY, JUNE 7, 20:00

אוצרת: לאה אביר
قيمة: لينا أبير
CURATOR: LEAH ABIR

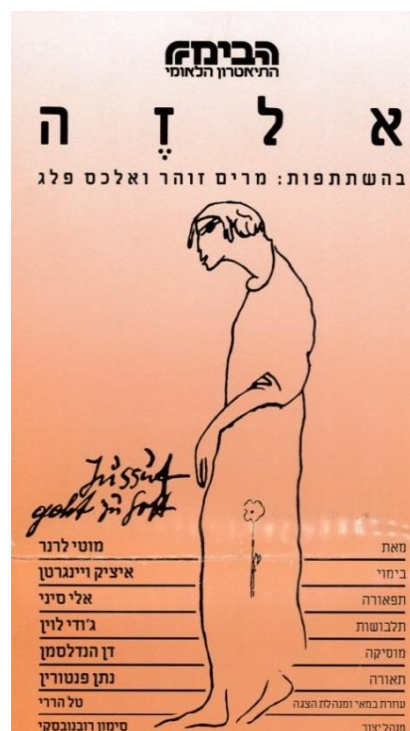
תערוכה במרכז ע"ש צימבליסטה באוניברסיטת תל-אביב

עיר של חלום. המשוררת אלזה לסקר-
שילר ויצירתה לתיאטרון

יוני – יולי 2018

האוצרים: ד"ר לינה ברוך ומר מוטי סנדק

בתערוכה שהוקדשה למשוררת אלזה לסקר – שילר הוצגה
כרזת ההצגה אלזה על פי מחזהו של מוטי לרנר. הבימה,
1990

תערוכה בקווינס קולג', ניו יורק The Aaron Copland School of Music, Queens College, New York המלחין קרל רטהאוס (Karl Rathaus) September, 2018

רטהאוס (1895-1954) הלחין מוסיקה לשתי הפקות
נודעות של תיאטרון הבימה, אוריאל אקוסטא
(1930, בימוי: אלקסי גרנובסקי) והסוחר מוונציה
(1936, בימוי: ליאופולד ייסנר). התערוכה התקיימה
בספריה המוזיקלית-מחקרית באוניברסיטת ניו-יורק
(בית הספר למוזיקה ע"ש אהרון קופלנד). הספריה
מחזיקה באוסף פרטי של רטהאוס. בעיקבות הביקור
של החוקר ד"ר לב דיוץ' במילא"ה, עשרה מסמכים
המתעדים את הסוחר מוונציה נבחרו לתצוגה.

תכניית ההצגה הסוחר מוונציה, 1936

סרטים תיעודיים

המילא"ה עובד בשיתוף פעולה מתמשך עם יוצרי קולנוע וטלוויזיה תיעודיים בארץ. שי מרקוס וסופיה זילבר מצוות המילא"ה עוסקים בהכנת החומרים עבור התחקירנים והפקות הקולנוע. החומרים הארכיוניים מאוספי המילא"ה ובמיוחד אוסף תצלומים של הצלם יעקב אגור שימשו מקור משמעותי ונחשפו בשלושה סרטים תיעודיים שיצאו לאקרנים ב-2017:

למה לא אמרת לא. סרטה של יעל לביא על אביה הזמר אריק לביא;

שיר אהבה סטנדרטי. ביוגרפיה מוסיקלית של אריק איינשטיין ב-6 פרקים. יצירתם של אסף אמיר, אבידע לבני ויואב קוטנר;

חנוך לוין. חיים שכדוגמתם עוד לא ראינו מעולם. סדרה בת 4 פרקים. יצירתם של שרון קרני, רן לנדאו ורוני קובן.

ארכיון ופרפורמנס

<https://www.facebook.com/IsraeliTheaterArchive/videos/360311681180281/>

בפסטיבל עכו 2018 הוצג מופע ביוגרפי ארכיוני, **חדר מגורים של מורי**, פרי יצירתו של מטיאס מקס הרמן, שחקן גרמני מתיאטרון הנובר. המופע הוקדש ליוסף מילוא, שבזמן היותו בגרמניה בשנות השמונים היה מורה למשחק של הרמן. השחקן הגרמני הגיע למילא"ה בקיץ 2017 על מנת להכיר חומרים שיספרו לו על מילוא. ביקורו ואף ראיונות עם פרופ' תום לוי וד"ר אולגה לויטן תועדו והפכו לחלק מהמופע.

פנל לאחר המופע **חדר מגורים של מורי** בהשתתפות מטיאס הרמן, אורנה מילוא, עודד קוטלר, ד"ר אולגה לויטן, אריה יאס ונועם סמל. עכו, 2018.

חוקרים מחו"ל עובדים במילא"ה (2017-2018)

Maya Barzilai

Frankel Center for Judaic Studies / Near Eastern Studies
University of Michigan

פרופ' מאיה ברזילאי היא חוקרת ספרות העוסקת בחקר פעילותו של יוסי יזרעאלי ועבודות הבימוי שהוא יצר לטקסטים ספרותיים קאנוניים. במסגרת מחקר זה היא עיינה בארכיונו הפרטי של יזרעאלי. המאמר שלה בשפה האנגלית עומד להתפרסם ב-PMLA.

Corina Petrescu

Department of Modern Languages
The University of Mississippi

קורונה פטרסקו עוסקת בחקר תרבות ותיאטרון יידיש. היא עיינה בארכיון פרטי של ישראל ברקוביץ, אמן מרכזי בתיאטרון היהודי ברומניה, וגילתה באוסף זה תרגום לא מוכר ליידיש של **האופרה בגרוש** מאת ברכט, פרי יצירתו של שולם רובינגר. פרופ' פטרסקו כתבה מאמר על תרגום זה, והוא עומד להתפרסם בקרוב ב-Brecht Yearbook בגרמניה.

Nanayo Murai

Faculty of Arts and Letters
Kuyoritsu Women's University

נאנאיו מוראי, חוקרת תיאטרון עברי מפינ, עיינה בתכתובת בין מרטין בובר להנהלת **הבימה**, והיא מכינה מאמר בנושא זה.

Oz Frankel

New School for Social Research
NYC

עוז פרנקל הוא היסטוריון העוסק בחקר מחזות ישראליים מקוריים והפקתם ובחקר מחזמרם ישראלים בשנות ה-60 וה-70.

Kira Alvarez

Freie Universitaet Berlin

קירה אלברז כותבת דוקטורט על ייסוד ותולדות האופרה הישראלית. היא חקרה בארכיון המנהלי של האופרה הישראלית ובארכיונה הפרטי של אדיס דה פיליפ, זמרת באופרה והמנהלת האמנותית שלה.

Jerome A. Chanes

Senior Research Fellow, Center for Jewish Studies, CUNY Graduate Center

ד"ר צ'יינס עוסק במחקר היסטוריוגרפי אודות התיאטרון הישראלי בהתבסס על מחזות מופת ישראלים והפקתם על במות התיאטרון בארץ. הוא חקר באוסף תיקי הצגות ובתיקים אישיים של אמנים.

Ina Pukelyte

Vytautas Magnus University, Kaunas

ד"ר פולקייטה, עוסקת בחקר התיאטרון היהודי בליטא. היא עיינה בארכיונו הפרטי של ארי אונקוריון ובמסמכים שמתעדים את פעילותו של הסטודיו לתיאטרון עברי בקאונס לפני מלחמת העולם השנייה.

Serge Kanovich

Project Manager of the *Lost Shtetl Museum* in Lithuania

מר קנוביץ עיין בארכיון המנהלי של הבימה ובמיוחד באוסף העיתונות אודות מסעות **הבימה** באירופה בשנות העשרים והשלושים וביקורה בליטא.

אורחים מיוחדים במילא"ה

הלנה וסטרמן, ביתו של בוריס וורשילוב, במאי ההצגה **הגולם (הבימה, 1925)** ביקרה במילא"ה במאי 2018. היא עיינה בתיק הארכיוני של ההצגה, במסמכים מהארכיון המנהלי של **הבימה** ואף תרמה מספר תצלומים מקוריים מארכיונו הפרטי של אביה.

הלנה וסטרמן תורמת תצלומים אישיים מאוסף בוריס וורשילוב למילא"ה

תצלום של אהרן מסקין בתפקיד גולם. בחזית התמונה - הקדשה אישית לוורשילוב: "לבוריס אילייץ מאחל שהעונה הבאה תהיה דומה לעונה שעברה. לנינגרד. 10 ביוני 1925."

בטקסט המקורי של ההקדשה, שנכתב ברוסית, לא השתמש מסקין במילה 'עונה', אלא במילה 'שנה'. אבל התאריך 10 ביוני לא מאפשר לחשוב על איחולי שנה חדשה, אלא על איחולי עונת תיאטרון חדשה, וזה מלמד על כי מעגל הזמן של חיי התיאטרון גבר בתודעתו על מעגל הזמן הרגיל.

"יש ללמוד מאנשי 'הבימה' כיצד לעבד יצירה ספרותית לתיאטרון מבלי לאיין את הסופר"
מתוך מאמרו של ד"ר א' מוקדונה על ההצגה **הגולם** בבימויו של ורשילוב ועם אהרון מסקין בתפקיד הראשי ('ה' לייז'יק'ס גולם ביי הבימה". 4.2.1927. תרגום : אבישי לוביץ. שם העיתון לא נשמר).

ביקורים לימודיים

מדי פעם מארח המילא"ה סמינרים ושיעורים עיוניים ומעשיים, מהחוג לאמנות תיאטרון באוניברסיטת תל אביב וממוסדות אחרים שעוסקים בתולדות התרבות היהודית, העברית והישראלית. ביקורים אלו הם מעין שיעורי מעבדה שמטרתם להפגיש את הסטודנטים עם אוצרות הארכיון לתיאטרון (המילא"ה) ולצעוד דעדים ראשונים בדרכי המחקר הארכיוני. רשימת הקורסים שהתנהלו במילא"ה בשנה שעברה כוללת את השיעורים הבאים:

החוג לאמנות התיאטרון אוניברסיטת תל-אביב:

- מחקר היסטורי והיסטוריוגרפיה של תיאטרון ישראלי בהנחיית ד"ר שרון אהרונסון-להבי

- דרמה קלאסית ותיאטרון ניסיוני בישראל בהנחיית ד"ר שרון אהרונסון-להבי

- לקראת הצגה: מחקר, דרמטורגיה, תכנייה בהנחיית ד"ר עירא אבנרי

- *Stage Design in Europe: 1970 – present* בהנחיית Dr. Taubert Sofie

מסלול לבימוי, מכללת סמינר הקיבוצים
בימוי תיאטרון בהנחיית להב תימור

בית הספר לחינוך, אוניברסיטת תל-אביב
תרבות הילד והנוער בהנחיית ד"ר טל קוגמן

"הסטודנטים מאד התלהבו
והתעניינו. תודה על כל המאמץ
ההשקעה וההנחייה, היה
נהדר!" תודה, להב תימור.

"רציתי להודות לך שוב על
מפגש ההדרכה המצוין.
רשמיהם של הסטודנטיות/ים
מן המפגש היו חיוביים ביותר.
הם ציינו כי האופן בו הצגת את
הדברים והחומרים שהבאת היו
מרתקים!
תודה רבה מקרב לב!"
בברכה, טל קוגמן

חשיפה והצגה של חומרי הארכיון בכנסים וימי עיון

ד"ר אולגה לויטן. "הבימה במרחב הארכיוני". הקונגרס היהודי. האוניברסיטה העברית, ירושלים, 2017.

ד"ר אולגה לויטן. "ארכיון כמופע דיגיטלי". בין תיאטרלי לדיגיטלי – מופע ומחקר במרחבי הרשת. יום עיון משותף לספרייה במרכזית ע"ש סוראסקי והחוג לאמנות התיאטרון באוניברסיטת תל-אביב, 2018.

Roni Cohen, Olga Levitan. "Die Megillah By Itzik Manger: the Golden Peacock case". *Ways of Dwelling. Crisis, Craft, Creativity*. SIEF, University of Gottingen, Germany.

Sharon Aronson-Lehavi. "A Theatrical Tour: The Migration of Images in The Ohel Theatre's 1928 'Jacob and Rachel'". IFTR, Belgrad, Serbia, 2018.

Olga Levitan. "Michael Chekhov writes to Habima: Letter as dissonance". IFTR, Belgrad, Serbia, 2018.

Roni Cohen, Olga Levitan. "A look at one theatrical cartoon: archival encounters". *Historical Approaches in Contemporary Research Field: Making Connections*. Tartu University, Estonia, 2018.

חשיפה והצגה של חומרי הארכיון במחקר

Ruthie Abeliovich. *Possessed Voices: Aural Remains from Modernist Hebrew Theatre* (Albany: State University of New York Press, forthcoming June 2019)

Freddie Rokem (2019). "Bessenen vom Theater: Der Dabbuk am Habima Theater, Moskau (1922)". *Das Denken der Bühne*. Eds. N. Muller-Scholl, L. Gabriel. Transcript Verlag.

Diego Rotman. *The Stage as a Temporary Home. On Dzigan and Shumacher's Theater (1927-1980)*. Magness. Jerusalem, 2018.

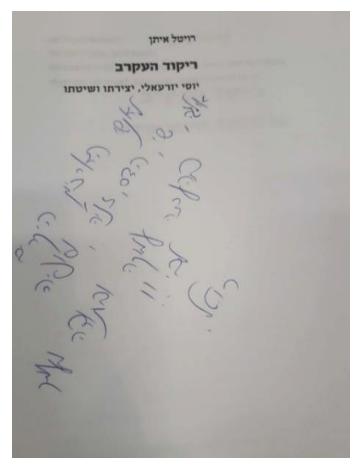
Dorit Yerushalmi (2018): "Legacies, Archives, Afterlife: Reinvisioning the "Li-La-Lo" Theatre (Tel-Aviv 1944-1948)". *Journal of Modern Jewish Studies*, DOI: 10.1080/14725886

Nurit Yaari. *Between Jerusalem and Athens. Israeli Theatre and the Classical Tradition*. Oxford University Press, 2018.

Shelly Zer-Zion (2018). "Hard to Be a Jew in Mandatory Tel Aviv: Relocating the Eastern European Jewish Experience." *Jewish Social Studies* 24/1: 75-99.

פרדי רוקם (2017). "העולמות הרבים של הדיבוק". המחלקה האתנוגרפית של המוזיאון העכשווי: 81-91.

רויטל איתן. ריקוד העקרב. יוסי יזרעאלי, יצירתו ושיטתו. הוצאת הקיבוץ המאוחד, בני ברק, 2018

דף השער של המונוגרפיה אודות יוסי יזרעאלי עם הקדשה לצוות המילא"ה

פרסום מחקרי של חומרי הארכיון

"מה אתם חושבים על שיילוק?" תכתובת בין הנהלת הבימה לאלקסיי דיקי ומיכאיל צ'וב". הכנה לפרסום, מאמר מבוא והערות של אולגה לויטן ויאנה קור. *מגמוזינה. מסמכים וחומרים מתולדות התיאטרון*. מוסקבה, 2019, עמ' 321-359 (הארכיון המנהלי של הבימה, המילא"ה. פרסום ראשון, רוסית).

"הבימה ברשומים של הנריק ריפזם". הכנה לפרסום, מאמר מבוא והערות של אולגה לויטן ויאנה קור. *מגמוזינה. מסמכים וחומרים מתולדות התיאטרון*, 7, מוסקבה, 2019, עמ' 369-359 (תיק ריפזם, המילא"ה. פרסום ראשון, רוסית).

קבוצת המחקר

בשנת 2017, ביוזמתן של פרופ' נורית יערי וד"ר אולגה לויטן, הוקמה במילא"ה קבוצת מחקר בין אוניברסיטאית שעוסקת בחקר התאטרון היהודי, העברי, הישראלי והפלסטיני. פעילות הקבוצה מתקיימת במפגשים חודשיים בהם חברי הפורום אך גם חוקרים ואמנים אורחים, המוזמנים לחשוף לדיון משותף את נושאי מחקריהם. הקבוצה מתמקדת בשאלות הקשורות במתודולוגיה של מחקר היסטורי והיסטוריוגרפי, להיבטים הבין-דיסציפלינריים וליצירת אמנות כסוג של פעילות מחקרית. בשנת תשע"ט התקיימו 8 מפגשים, מתוכם 6 פרזנטציות אישיות ו-2 פאנלים בנושאים של מחקר ארכיוני.

מפגש הקבוצה עם חוקר אורח
היסטוריון התיאטרון פרופ' פיטר
מרקס שנתן הרצאה בנושא
*Theatre as a Recycling Machine
or a Laboratory of the Future:
Theatre Historiography in a
Globalizing Context*
המנחה: ד"ר שרון אהרונסון-להבי.
29.11.2017

פעילות הקבוצה בשנת תשע"ט
כוללת 10 מפגשים, ביניהם פאנל
בינלאומי בנושא ארכיונים
לתיאטרון במדינות שונות, במסגרת
הכנס
*Creation, Preservation and
Transformation of Theatre
Traditions: East and West*
(19.11.2018), פאנלים חוקרים
צעירים ועוד.

שימור, שיפוץ ודיגיטציה

שימור החומרים הארכיוניים הינו אחד התחומים המרכזיים בפעילות הארכיון. תחום זה מהווה עבודה יום יומית הכרחית של צוות המילא"ה כולל החלפת תיקים והעברת מסמכים ארכיוניים לתיקים מקרטון לא חומצי. בעבודה זאת עוסקים שי מרקוס וסופיה זילבר.

תיקים לא חומציים בצבע לבן החלו לתפוס מקום בארונות המילא"ה.

אוסף המילא"ה מכיל 10 מאקטים של תפאורות, וביניהם מאקטים מקוריים פרי יצירתם של שלום שבע, אריה נבון ורוני תורן. בפרויקט שיפוץ ושיחזור מאקטים אלו עוסקת מעצבת דינה קונסון.

מיכל קדרון, מתנדבת במילא"ה, צלמת במקצועה שהרבה שנים עבדה בתפקיד זה במדור קשרי חוץ באוניברסיטת תל-אביב, עוסקת בדיגיטציה של האוספים הארכיוניים, ובפרט באוסף ביקורות מאת מבקר תיאטרון, אליקים ירון ז"ל, ובאוסף ביקורות מאת שי בר יעקב.

היום מונה צוות המילא"ה 12 עובדים - כולל קבוצות המקטלגים והמתנדבים. ברצוני להודות לכולם על נאמנותם לעבודה הארכיונית ואף על אוירת עבודה מצוינת, יצירתית וחיונית. תודה מיוחדת

לוועדת ההיגוי של המילא"ה, ד"ר שרון אהרונסון-להבי, פרופ' נורית יערי, פרופ' שולמית לב-אלג'ם, ד"ר יאיר ליפשיץ ופרופ' גד קינר.

אני מאחלת לכם, הקוראים, המשך שנה פעילה ויצירתית ומזמינה אתכם לבוא למילא"ה לביקורים מחקריים, לימודיים וחזותיים, לעיין במסמכים נדירים, לגלות פרטים לא מוכרים ולהעמיק בידע ובהבנת העבר התיאטרוני.

בברכה,
ד"ר אולגה לויטן

מנהלת המרכז הישראלי לתיעוד אמנויות הבמה